

TAHNİK (التحنیک)

Hurma ezmesi
veya bal gibi tatlı bir maddenin
yeni doğan çocuğun
damağına sürülmesi anlamında
bir terim.

Sözlükte “damak” anlamındaki **hanek** kökünden türeyen **tahnîk** terim olarak “ağızda yumuşatılan hurmanın veya bal gibi tatlı bir maddenin yeni doğmuş ve henüz süt emmeye başlamamış bebeğin damağına sürülmesi” demektir. Kelime, tahnîk uygulamasında hurmanın damakta ezilmesini ifade ettiği gibi bu işin eğitimle ilgili yönüne de işaret eden bir mâna taşımaktadır. Nitekim Talha b. Ubeydullah'ın Hz. Ömer'e, “Sosyal işler seni eğitti ve sana tecrübe kazandırdı” derken, “Kad hanneketke'l-umûr” ifadesini kullanması (İbnü'l-Esîr, I, 452) bunu doğrulayan bir örnektir. Tahnîkin bu terim anlamı dışında ölünün çenesinin bağlanması, abdestte çenenin altının su ile temas edecek şekilde meshedilmesi, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinde sarığın etrafına sarılan tülben-din çenenin altından bir veya iki defa dolanması gibi mânaları da vardır (Mv.F, X, 276).

İslâm'dan önce de uygulanan tahnîk bir Arap âdeti olduğundan ibadet değil âdet sünnetleri arasında sayılmalıdır (M. Revvâs Kal'acî, I, 445). Fakat bu âdet Hz. Peygamber tarafından onaylandığı ve bizzat uygulandığı için müstehap kabul edilmiştir (Nevevî, XIV, 122-123; Mv.F, X, 276). Nitekim Hz. Âişe yeni doğan bebeklerin Resûl-i Ekrem'e getirildiğini, onun hayır ve bereket duasında bulunduğunu, adlarını koyduğunu ve ağzında iyice yumuşattığı kuru hurmayı damaklarına sürdüğünü anlatmaktadır (Müsned, VI, 212; Müslim, “Tahâret”, 101, “Âdâb”, 27; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 116). Hz. Hasan ile Hüseyin, Abdullah b. Ebû Talha, İbrâhim b. Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Münzir b. Ebû Üseyd es-Sâidî, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr b. Avvâm, Sinân b. Seleme el-Hüzelî, Abdullah b. Hâris b. Amr el-Kureşî, Abdullah b. Hâris b. Nevfel, Abdurrahman b. Zeyd b. Hattâb el-Adevî, Muhammed b. Nûbayt, Yahyâ b. Hallâd ez-Zürakî ve Nu'mân b. Beşîr, Resûlullah'ın tahnîk yaptığı kişiler arasındadır. Bunlardan Abdullah b. Ebû Talha gibi, henüz ana rahminde iken annesinin faziletli bir davranışı sebebiyle Hz. Peygamber'in duasına mazhar

olanlar da vardır. Ebû Talha el-Ensârî'nin eşi Ümmü Süleym bint Milhan, daha önce bir çocuğunun vefatını sabır ve tevekkülle karşıladığı için Resûl-i Ekrem'den hayırlı evlâtlar dünyaya getirme yolunda dua almış ve bir erkek çocuk doğurmuştu. Yeni doğan bebeği Hz. Peygamber'e göndermiş, bebeğin ağzına ilk lokmayı onun koymasını ve adını onun vermesini istemişti. Resûlullah bir acve hurmasını çiğneyip yumuşattıktan sonra bebeğin ağzına sürmüş, bebek hurmanın tadını alıp yutkunmaya başlayınca, “Bakin şu ensarın hurma sevgisine!” diyerek bebeğin yüzünü okşamış ve adını Abdullah koymuştur (Buhârî, “Zekât”, 69, “Libâs”, 22; Müslim, “Âdâb”, 22-23, “Fezâ'ilü's-şahâbe”, 107, “Libâs”, 109).

Hz. Peygamber, yeni doğan, hatta henüz doğmayan bazı çocuklara özel ilgi göstermiş, hamile olan baldızı Esmâ bint Ebû Bekir'e Hz. Âişe ile haber göndererek doğacak çocuğun adını kendisinin koyacağını söylemiştir. Çocuk doğunca ona Abdullah adını vermiş, kendi ağzında yumuşattığı hurma ile tahnîk yapmıştır (Buhârî, “Menâkıbü'l-enşâr”, 45, “Akîka”, 1; Müslim, “Âdâb”, 25-26; Tirmizî, “Menâkıb”, 44). Muhacirler Medine'ye gelince yahudilerin onlara büyü yaptığını, bu yüzden çocuklarının olmayacağı şeklinde bir dedikodu çıktığı için, Medine'de dünyaya gelen ilk muhacir çocuğu olması dolayısıyla Abdullah b. Zübeyr'in doğumu müslümanlar arasında büyük bir sevince yol açmıştır.

Bedreddin el-Aynî'ye göre hurma ile tahnîk yapma çocuğun inançlı olmasını sağlama ve Allah'tan lutuf beklentisi içinde olma düşüncesine dayanmaktadır. Resûl-i Ekrem hurma ile mümin arasında benzerlik kurmuş, hurmanın çekirdeğine varıncaya kadar faydalı olması gibi müminin de her zaman faydalı işler yaptığını söylemiştir (‘Umdetü'l-kârî, XXI, 84). Tahnîk uygulamasıyla çocuğun ruh ve beden açısından sağlıklı olması hedeflenmekte, duasından bereket umulan sâlih bir kul tarafından karakter eğitiminin ilk adımı atılan çocuğun midesine de ilk defa helâl ve tatlı bir besinin girmesi arzulanmaktadır. Tahnîk yapan kimse erkek veya kadın olabilir, ancak onun sâlih ve nezih bir kişi olmasına ve hastalıklı bulunmamasına dikkat edilmelidir. Günümüzde tahnîk uygulaması Türkiye'de ve çeşitli İslâm ülkelerinde farklı isimler altında ve değişik biçimlerde sürdürülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, I, 451-452; *Lisânü'l-'Arab*, “hnk” md.; *Tâcü'l-'arûs*, “hnk” md.; *Müsned*, VI, 212; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, VIII, 433-434; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), I, 53; III, 206, 207, 242, 285, 291, 450; V, 471; Nevevî, *Şerhu Müslim*, XIV, 122-128; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Tuhfetü'l-mevdûd bi-ahkâmî'l-mevlûd* (nşr. Abdülümün'im el-Ânî), Beyrut 1403/1983, s. 23-24; Bedreddin el-Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, Kahire, ts. (İdâretü't-tibâati'l-müniriyye), IX, 107; XXI, 84; Orhan Acpayamlı, *Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, Erzurum 1961, s. 66; Ali el-Ahmedî, *et-Teberruk: Teberrukü's-şahâbe ve't-tâbi'in bi-âşâri'n-nebi ve's-sâlihîn*, Beyrut 1403/1983, s. 19-24; Levent Öztürk, *Hz. Peygamber Döneminde Sağlık Hizmetlerinde Kadınların Yeri*, İstanbul 2001, s. 118; M. Revvâs Kal'acî, *el-Mevsû'atü'l-fikhiyyetü'l-müeyyere*, Beyrut 1421/2000, I, 445; Muhammed Ensârî, “Tahnîk”, *DMT*, IV, 177-178; “Tahnîk”, *Mv.F, X*, 276-277; Günay Tümer, “Berekat”, *DİA*, V, 487-489.

ZEKERİYA GÜLER

TAHRAN

(تهران، طهران)

İran İslâm Cumhuriyeti'nin başşehri.

Kuzey İran'da Elburz sıradağlarının hemen güneyinde denizden ortalama 1150 m. yükseklikte kurulmuştur. Adı Ortaçağ kaynaklarında umumiyetle Tihrán, bazan Tehrân-Tahrân şeklinde kaydedilmiştir. Adının nereden geldiği ve bu yerleşim yerinin ne zaman kurulduğu bilinmemektedir. X. yüzyıl İslâm coğrafyacılarından İstahrî'nin *Mesâlikü'l-memâlik* adlı eserinin farklı nüshalarında Behzân veya Behrân şeklinde geçen yerleşim yerinin Tahrân ile ilişkisinin olup olmadığı tartışmalıdır. Bununla birlikte XII. yüzyıl müelliflerinden Sem'ânî tarafından 261'de (875) Askalân'da vefat ettiği kaydedilen (*el-Ensâb*, VIII, 275) muhaddis Ebû Abdullah Muhammed b. Hammâd'ın “Tihrânî Râzi” nisbesini taşıması Tahrân'ın yerleşim yeri olarak geç III. (IX.) yüzyıldan beri mevcut olduğunu göstermektedir. Tahrân'ın yaklaşık 6 km. güneydoğusunda bulunan Rey (Rhages) kalıntılarının kuzeyinde yer alan Çeşme-i Alî tepesi ve Elburz dağları eteklerinde Kaytariye tepelerindeki arkeolojik buluntular Tahrân'ın yakın çevresinde yerleşik hayatın oldukça eskilere uzandığını ortaya koymaktadır. Tahrân adı kaynaklarda VI. (XII.) yüzyıldan itibaren sıkça geçmeye başlar. İbnü'l-Belhî, Fars eyaletindeki Gevâr'dan bahsederken narının tıpkı Tihran narı gibi olduğunu belirtir (*Fârsnâme*, s. 134). Aynı bilginin Sem'ânî tarafından tekrarlanması dikkat çekicidir. Râvendî, Irak Selçuklu Hükümdarı Sultan Arslanşah b. Tuğrul'un